

TASVIRIY SAN'ATDA JANRLARNING ROLI

*Nuriddinova Madina**Andijon davlat pedagogika instituti**E-mail: madinanuriddinova33@gmail.com*

Annotatsiya: Mazkur maqolada tasviriy san'atda janrlarning tutgan o'rni va ularning badiiy tafakkurni shakllantirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, portret, manzara, natyurmort, maishiy, tarixiy va animalistik janrlarning o'ziga xos xususiyatlari hamda tasviriy san'at rivojidadagi roli yoritib beriladi. Janrlarning san'at asarlarining mazmuni va g'oyaviy-badiiy ifodasini boyitishdagi ahamiyati ilmiy jihatdan asoslanadi.

Аннотация: В данной статье анализируется роль жанров в изобразительном искусстве и их значение в формировании художественного мышления. Освещаются особенности портретного, пейзажного, натюрмортного, бытового, исторического и анималистического жанров, а также их влияние на развитие изобразительного искусства. Научно обосновывается значение жанров в обогащении содержания и художественно-идейной выразительности произведений искусства.

Abstract: This article analyzes the role of genres in fine arts and their significance in the formation of artistic thinking. It highlights the specific characteristics of portrait, landscape, still life, genre, historical, and animalistic genres and their contribution to the development of fine arts. The importance of genres in enriching the content and artistic expression of works of art is scientifically substantiated.

Kalit so'zlar: Tasviriy san'at, janr, portret, manzara, natyurmort, maishiy janr, tarixiy janr, animalistik janr, badiiy ifoda, kompozitsiya, san'atshunoslik, estetik tarbiya.

Ключевые слова: Изобразительное искусство, жанр, портрет, пейзаж, натюрморт, бытовой жанр, исторический жанр, анималистический жанр, художественная выразительность, композиция, искусствоведение, эстетическое воспитание.

Keywords: Fine arts, genre, portrait, landscape, still life, genre painting, historical genre, animalistic genre, artistic expression, composition, art studies, aesthetic education.

Kirish

Tasviriy san'at insoniyat madaniyatining ajralmas qismi bo'lib, jamiyatning ma'naviy, estetik va tarixiy taraqqiyotini aks ettiruvchi muhim vositalardan biridir.

San'at asarlari orqali insonning dunyoqarashi, turmush tarzi, urf-odatlar hamda ijtimoiy hayotdagi o'zgarishlar badiiy obrazlar vositasida ifodalanadi. Shu jihatdan tasviriy san'atning janrlarga bo'linishi uning mazmuni va g'oyaviy yo'nalishini belgilashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tasviriy san'atda portret, manzara, natyurmort, maishiy, tarixiy va animalistik kabi janrlar shakllanib, ular turli davrlarda san'at taraqqiyotining muhim omillaridan biri bo'lib xizmat qilgan. Har bir janr o'ziga xos badiiy ifoda vositalari, kompozitsion yechimlari va mazmuniy xususiyatlari bilan ajralib turadi. Ushbu janrlar nafaqat voqelikni aks ettirish, balki insonning estetik didini shakllantirish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni targ'ib etishda ham muhim o'rin egallaydi. Bugungi kunda tasviriy san'atda janrlarning nazariy va amaliy ahamiyatini o'rganish, ularning san'at rivojidadagi o'rni hamda badiiy tafakkurni shakllantirishdagi rolini tadqiq etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Mazkur maqolaning maqsadi tasviriy san'at janrlarining o'ziga xos xususiyatlarini tahlil qilish, ularning san'at taraqqiyotidagi o'rni va badiiy-estetik ahamiyatini yoritib berishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi:

Tasviriy san'at janrlarining shakllanishi va rivojlanishi masalalari ko'plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan tadqiq etilgan. San'atshunoslikka oid ilmiy manbalarda portret, manzara, natyurmort, maishiy, tarixiy va animalistik janrlarning nazariy asoslari hamda ularning badiiy xususiyatlari keng yoritib berilgan. Xususan, tasviriy san'at nazariyasi va tarixi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda janrlarning jamiyat hayoti, tarixiy jarayonlar va estetik tafakkur bilan uzviy bog'liqligi ta'kidlangan. O'zbekistonlik va xorijiy san'atshunos olimlarning ilmiy ishlari, darsliklari hamda o'quv qo'llanmalarida tasviriy san'at janrlarining rivojlanish bosqichlari, ularning o'ziga xos xususiyatlari va san'at taraqqiyotidagi o'rni haqida muhim ilmiy qarashlar bayon etilgan. Mazkur manbalar asosida tasviriy san'atda janrlarning badiiy-estetik ahamiyati hamda ularning inson dunyoqarashini shakllantirishdagi roli tahlil qilindi.

Tadqiqot jarayonida tahliliy, qiyosiy, tarixiy va tavsifiy metodlardan foydalanildi. Shuningdek, tasviriy san'atga oid ilmiy adabiyotlar, san'atshunoslik manbalari va nazariy qarashlarni o'rganish asosida janrlarning mazmun-mohiyati hamda ularning tasviriy san'at rivojiga ta'siri tahlil qilindi. Tadqiqot metodologiyasi tizimli yondashuv tamoyiliga asoslanib, turli janrlarning o'zaro bog'liqligi va ularning badiiy ifoda vositalari ilmiy nuqtai nazardan yoritib berildi.

Muhokama va natijalar:

Tadqiqot davomida tasviriy san'atda janrlarning shakllanishi va rivojlanishi badiiy tafakkur taraqqiyotida muhim ahamiyat kasb etishi aniqlandi. Har bir janr o'ziga xos mazmuni, ifoda vositalari va kompozitsion xususiyatlari bilan ajralib turishi, shu bilan birga, voqelikni turli jihatlardan yoritishga xizmat qilishi kuzatildi. Janrlar

o‘rtasidagi farqlar ularning mavzusi va badiiy yechimlarida namoyon bo‘lsa-da, ularning umumiy maqsadi inson, tabiat va jamiyat hayotini estetik jihatdan aks ettirishdan iborat ekanligi ma’lum bo‘ldi.

Tahlillar natijasida tasviriy san’at janrlari san’at asarlarining mazmunini boyitishi, badiiy obrazlarning ta’sirchanligini oshirishi hamda tomoshabinning estetik didini shakllantirishda muhim omil bo‘lib xizmat qilishi aniqlandi. Shuningdek, janrlarning xilma-xilligi ijodkorlarga voqelikni turli badiiy vositalar orqali ifodalash imkonini berishi, bu esa tasviriy san’atning mazmun va shakl jihatidan yanada rivojlanishiga zamin yaratishi qayd etildi. Olingan natijalar tasviriy san’atda janrlarning nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham muhim o‘rin tutishini ko‘rsatdi. Ularning badiiy-estetik tarbiya, madaniy merosni asrash va yosh avlodning san’atga bo‘lgan qiziqishini shakllantirishdagi ahamiyati yuqori ekanligi aniqlandi. Shu sababli tasviriy san’at janrlarini chuqur o‘rganish va ularning imkoniyatlaridan samarali foydalanish san’atshunoslikning dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Xulosa

Tasviriy san’atda janrlarning mavjudligi badiiy ijodning mazmunan boyishi va ifoda imkoniyatlarining kengayishida muhim omil hisoblanadi. Janrlarning xilma-xilligi san’atkorlarga turli mavzu va g‘oyalarni o‘ziga xos badiiy yechimlar orqali yoritish imkonini yaratadi hamda tasviriy san’atning uzluksiz rivojlanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, janrlar tizimi san’at asarlarining mazmunini chuqurroq anglash, ularning g‘oyaviy-badiiy qimmatini baholash va estetik qadriyatlarni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy san’at jarayonlarida ham janrlarning o‘zaro uyg‘unlashuvi yangi badiiy izlanishlar uchun keng imkoniyatlar yaratib, tasviriy san’atning taraqqiyotiga ijobiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Chunki janrlarning o‘ziga xos xususiyatlarini chuqur anglash yosh ijodkorlarning kasbiy mahoratini oshirish, ularning estetik didini rivojlantirish hamda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni san’at orqali targ‘ib etishda muhim o‘rin tutadi. Shu bois tasviriy san’at janrlarini o‘rganish va ularning badiiy imkoniyatlarini chuqur tadqiq etish san’atshunoslikning dolzarb yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, ushbu sohadagi ilmiy izlanishlarni yanada kengaytirish hamda ularning natijalarini amaliyotga tatbiq etish muhim ahamiyat kasb etadi. Bundan tashqari, tasviriy san’at janrlarining tarixiy taraqqiyotini o‘rganish turli davrlardagi ijtimoiy-madaniy jarayonlar, xalqning turmush tarzi va dunyoqarashini chuqurroq anglash imkonini beradi. Janrlar orqali yaratilgan asarlar xalqning ma’naviy merosini aks ettiruvchi muhim manbalardan biri sifatida alohida ahamiyatga ega. Umuman olganda, tasviriy san’atda janrlarning roli san’atning mazmuni, badiiy ifoda vositalari va estetik qadriyatlar tizimining takomillashuvi bilan chambarchas bog‘liqdir. Shu sababli janrlar masalasini chuqur tadqiq etish, ularning zamonaviy san’atdagi o‘rni va rivojlanish tendensiyalarini ilmiy jihatdan o‘rganish kelgusidagi san’atshunoslik tadqiqotlari uchun muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Arnhaym R. San'at va vizual idrok. – Moskva: Progress, 1974.
2. Gombrich E. H. San'at tarixi (The Story of Art). – London: Phaidon Press, 1995.
3. Janson H. W. San'at tarixi asoslari (History of Art). – New York: Harry N. Abrams, 2004.
4. Gardner H. Gardner's Art Through the Ages. – Boston: Wadsworth Publishing, 2010.
5. Berger J. Ko'rish san'ati (Ways of Seeing). – London: BBC and Penguin Books, 1972.
6. Venturi L. San'at tarixi va san'atshunoslik tarixi. – New York: E. P. Dutton, 1936.
7. Hauser A. San'atning ijtimoiy tarixi (The Social History of Art). – London: Routledge, 1999.
8. Beda G. Tasviriy san'at asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2007.
9. Bulatov S. S. Tasviriy san'at va kompozitsiya asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.
10. Boymetov B. B. Qalamtasvir. – Toshkent: Musiqa, 2006.